

ДЕРЕВ'ЯНЕ МЕРЕЖИВО – КУЛЬТУРНИЙ КОД ЧЕРНІГОВА

Центр північного регіону України – м. Чернігів – добре знаний історичними й архітектурними пам'ятками давньоруського часу. Архітектурний образ старого Чернігова – місто-сад із здебільшого одноповерховою дерев'яною забудовою та старовинними сакральними спорудами. Проте не лише старовинними храмами, сакральними підземними комплексами, мальовничими пейзажами над Десною може приваблювати місто. Попри втрати 70 % житлових будинків у роки Другої світової війни, Чернігову вдалося зберегти зразки будівель з вишуканим різьбленим декором фасадів, схожим на делікатне дерев'яне мереживо. Це його культурний код із власною символікою (рис. 1).

Рис. 1. Різьблений декор фасадів будівель Чернігова (за матеріалами [1])

Такі будинки збереглися у різних частинах міста. Є зразки у різних стилях, зокрема – ампір, модерн. Кожен з цих будинків має понад столітню історію, а тому стан збереженості і вигляд будівель дуже різний. Тут різьблення можна побачити на карнизах будинків, оздоблені мереживом у

декілька ярусів, які нагадують бахрому. Дерев'яний декор вікон і фасадів історичних чернігівських будинків – це пропильне різьблення, техніка, при якій окреслені ділянки дерева наскрізь пропилюються лобзиком. Рідше трапляється об'ємна різьба. Нею оздоблювали переважно вікна, карнизи, піддашся. Найбільш розповсюдженими в Чернігові кольорами дерев'яних будинків були бордовий і зелений.

Коли науковці й дослідники розглядають декоративні елементи таких дерев'яних будинків, то знаходять спільні риси з аналогічними візерунками вишивки, керамічного посуду і, навіть, писанок. Ці архаїчні елементи сягають в сиву давнину, адже в їх основі лежать давні символи. Незалежно від того, що вони вже опрацьовані митцями, і їхній зміст в більшості випадків уже втрачено, вони є зв'язуючим ланцюжком між минулим і сьогоденням. Часом, це декорується як простий орнамент, без прочитання початкового змісту. Але це все своє, все унікальне, адже Чернігівська різьба в сусідніх регіонах вже інша.

Серед таких архаїчних елементів – солярні (пов'язані з сонцем) символи і рослинні орнаменти з власними сенсами: зигзагоподібний символ води «бігунок» розміщували над зображенням рослин як побажання врожаю, знак давньоруської богині «рожаниця» – як символ родючості. У чернігівській дерев'яній архітектурі присутні орнаменти із зображенням давніх українських музичних інструментів (наприклад, ліри), а також декор, поширений у світі, – пальмети як символ добробуту і процвітання (рис. 2). Кількість та якість прикрас на будинку свідчила про заможність та високе соціальне становище власника будинку.

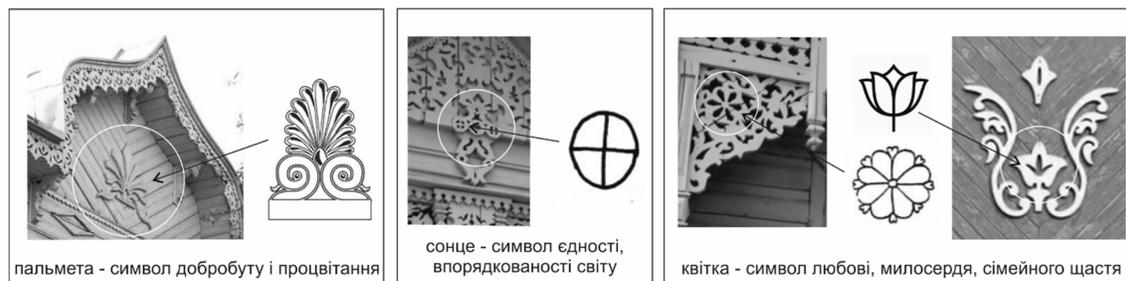

Рис. 2. Символіка різьбленого декору дерев'яних будівель Чернігова

Багато будинків, особливо в центрі міста, не витримали наступу багатоповерхівок. Тож цілий пласт української поліської культури поступово опинився під загрозою зникнення. Особливо гостро ці питання постали в теперішній військовий час, коли в разі зросла загроза знищення культурного надбання міста.

Література

1. Чернігів: дерев'яні будинки та неоготика Застриження URL: <https://andy-travel.com.ua/chernihiv-zastrizhennya> (дата звернення: 21.04.2023 р.).